

Bog anmeldelser.

PAUL LOUIS. **L'Ouvrier devant l'État.** Histoire comparée des lois du travail dans les deux mondes. Paris 1904. Félix Alcan. (480 S.).

PAUL LOUIS. **Les Lois ouvrières dans les deux Mondes.** Bibl. utile, XV. Paris 1904. Félix Alcan. (185 S.).

La Protection légale des Travailleurs. Discussions de la Section Nationale Française de l'Association internationale pour la protection légale des Travailleurs. Paris 1904. Félix Alcan. (372 S.).

Der har været ret stærk Fart i Frankrigs Sociallovgivning i det sidste Tiaar. Fra seneste Tid kan nævnes Fremskridt som Loven af 30. Marts 1900, der i visse Tilfælde fastsætter en Maksimalarbejdsdag ogsaa for voksne Arbejdere, Loven af 11. Juli 1903, der kendelig udvider den ældre Lov af 1893 om Sundheds- og Sikkerhedsforanstaltninger under Arbejdet, samt en Lov af 22. Marts 1902, der supplerer Ulykkesforsikringslovgivningen fra 1898, o. a. m. Endvidere ikke faa gennemgribende Foranstaltninger ad administrativ Vej under den Millerand'ske Æra.

Og dog hører Frankrig jo endnu langt fra til de mest fremskredne Lande paa den sociale Forsorgs Vej. Paa ikke faa Omraader ser det sig overfløjet af sine Nabo-stater. Oppe mod Nord og mod Øst peger belgisk og schweizisk Lovgivning imod videre Maal; der er meget at lære og meget at misunde hos Arvefjenden mod Øst, selv om den Aand, der har indblæst det vældige Lovmageri dér, staar fremskreden fransk Intelligens saa fjernt

Bog anmeldelser.

PAUL LOUIS. **L'Ouvrier devant l'État.** Histoire comparée des lois du travail dans les deux mondes. Paris 1904. Félix Alcan. (480 S.).

PAUL LOUIS. **Les Lois ouvrières dans les deux Mondes.** Bibl. utile, XV. Paris 1904. Félix Alcan. (185 S.).

La Protection légale des Travailleurs. Discussions de la Section Nationale Française de l'Association internationale pour la protection légale des Travailleurs. Paris 1904. Félix Alcan. (372 S.).

Der har været ret stærk Fart i Frankrigs Sociallovgivning i det sidste Tiaar. Fra seneste Tid kan nævnes Fremskridt som Loven af 30. Marts 1900, der i visse Tilfælde fastsætter en Maksimalarbejdsdag ogsaa for voksne Arbejdere, Loven af 11. Juli 1903, der kendelig udvider den ældre Lov af 1893 om Sundheds- og Sikkerhedsforanstaltninger under Arbejdet, samt en Lov af 22. Marts 1902, der supplerer Ulykkesforsikringslovgivningen fra 1898, o. a. m. Endvidere ikke faa gennemgribende Foranstaltninger ad administrativ Vej under den Millerand'ske Æra.

Og dog hører Frankrig jo endnu langt fra til de mest fremskredne Lande paa den sociale Forsorgs Vej. Paa ikke faa Omraader ser det sig overfløjet af sine Nabo-stater. Oppe mod Nord og mod Øst peger belgisk og schweizisk Lovgivning imod videre Maal; der er meget at lære og meget at misunde hos Arvefjenden mod Øst, selv om den Aand, der har indblæst det vældige Lovmageri dér, staar fremskreden fransk Intelligens saa fjernt

og usympathisk. Ovre paa den anden Side Kanalen kan man, med den rige industrielle Udvikling bag sig, se lidt overlegent paa adskillige af de franske socialt-legale Brydninger som tilbagelagte Stadier. Og maalt med de flotte Rekorder hinsides Atlanterhavet og i Antipodernes Verden tager Fremskridtene i fransk Sociallovgivning sig ofte helt smaa ud.

Imidlertid turde der næppe for Tiden være et andet Land, hvor der fra et indflydelsesrigt Intelligenspartis Side udfoldes en saa gedigen demokratisk Reformiver i social Henseende som i det moderne Frankrig. Man skimter dette i de mange Lovforslag, om Alderdomsforsørgelse, almindelig Folkeforsikring o. a. m., der har været under Drøftelse, og som delvis hørte med til Combes's Program, og føler denne Reformtro banke bag de politiske og sociale Drøftelser, en Reformtro, der nylig har lagt Jaurès de karakteristiske Ord i Munden, at hans Slægtled vilde give det franske Samfund en Begyndelse til Retfærdighed og Vished om Retfærdighed i Fremtiden.

Forfatteren til de to førstnævnte Skrifter — og Autor til adskillige tidligere i lignende Retning — staar som ihærdig Reformven paa de social-radikales yderste Fløj. Enhver Reform Kloden rundt, der i en eller anden Henseende tilsikrer Arbejderne ny Ret, er saa at sige for ham en Landvinding, der selvfølgelig bør inddrages til Bedste for det hele Kultursamfund.

I Indledningen til »L'ouvrier devant l'État« giver P. Louis en Oversigt over de sidste Aartiers Lovgivningsarbejde. Hans Hovedsynspunkt er dette, at alle Reformkrav middelbart eller umiddelbart ere fravristede Magthaverne og de besiddende. De Reformbestræbelser, der i hans eget Fædreland bæres oppe, baade hos Republikanere og Monarkister, af kirkelige Interesser, har derfor hans fulde Mistro, lige saavel som tilsvarende Lovgivningsarbejder i Belgien og andensteds, hvor tiltalende end somme af Resultaterne kunne synes. Det er det organiserede Lønarbejde, og oftest med Socialismen som Driv-

kraft, der i Virkeligheden har skabt den moderne sociale Arbejderlovgivning. Det Punkt, hvorpaa denne befinder sig i de forskellige Lande, giver derfor en nøje Maalestok for Styrken i Proletariatets Organisation.

Forfatteren gør altsaa ingen Røverkule af sit Hjerte. Det vilde dog være en Misforstaaelse at tro, at Bogen er saa gennemsyret af Forf.s personlige Syn, at anderledes tænkende ikke kan betro sig til den. Efter at han først har lettet sit Hjerte, gaar han meget objektivt og nøgternt — til Tider næsten for tørt refererende — løs paa sin Opgave: en Skildring af Lovgivning og Administration overfor Arbejderne i samtlige Kulturlande, den nuværende Status i saa Henseende og dens Tilblivelse. Forfatterpersonligheden gemmer sig nu bag Objektiviteten og træder kun litterært frem gennem Emnernes Tilrettelægning, de oplysende historiske Oversigter og Anbringelsen hist og her af lidt statistiske Rækker som en sparsom Illustration.

Opgaven er bleven indsnævret til Arbejdernes Stilling overfor Staten. Forf. forbigaar derfor med Vilje eller strejfer blot hele den Udvikling, der skyldes Arbejderens eget eller andre Samfundsklassers Initiativ. Han savner overalt en *Code du Travail*, der skulde følge Arbejderen saa at sige fra Vuggen til Graven, men han søger da at samle alle de Tilløb til eller Brudstykker af en saadan Code, der findes rundt om i Landene. Og med en ret mekanisk, men overskuelig Gruppering — Æmne for Æmne, hvert for sig behandlet landevis — lader han da det store sociale Lovgivningsapparat passere Revu.

Paa de ca. 500 Sider kan man naturligvis ikke faa fyldig Besked om alt det meget, han tager med. For Frankrigs Vedkommende bliver man udmærket instrueret. Med Hensyn til de andre Lande synes Udføreligheden hist og her nok lidt at bero paa, hvor meget Materiale Forf. tilfældigvis har haft ved Haanden.

Efter en flygtig Skitseren af Staternes Tilsyns- og Efterretningsvæsen med Hensyn til Arbejdsforholdene

(offices du travail etc.) gaar Forf. udførligt ind paa Arbejdskontrakten, Spørgsmaalene om Arbejdsbog, Lærlinge-kontrakt, Opsigelsesfrister, Ret til at gøre Udlæg i Lønnen, Forsøgene paa Fiksering af Arbejdslønnen o. l. Disse Afsnit indeholde meget tankevækkende og giver vel det meste nye i Bogen. I de klart skrevne Kapitler om Fagforeninger, Koalitions- og Strejkeret er det vanskeligt at byde Overraskelser og umuligt, paa den snævre Plads, at trænge i Dybden. Broderparten af Værket maa naturligvis tilfalde den almindelige Arbejderbeskyttelses- og Forsikringslovgivning. Hvad denne sidste angaar, faar Sygehjælpen efter Værkets Plan en meget kneben Plads, da Grænsen trækkes efter virkelige Forsikringshensyn (dansk Sygekasselovgivning kommer saaledes ikke med). Arbejdsløsheden er behandlet lige saa stedmoderligt i Værket som i selve Praksis. Der er interessante Afsnit om Arbejdsanvisning (de franske bourses du travail) og om Prud'hommes-Institutionen. Iøvrigt er Spørgsmaalet om Voldgift og Forlig i et Slutningskapitel behandlet saa flygtigt, at man faar Indtrykket af, at Bogens stipulerede Sideantal er ved at blive overskredet.

Alt i alt er Louis' Arbejde en god og nyttig Bog, som sagt først og fremmest med Hensyn til selve Frankrig. Brugbarheden synes jo nok baade i Righoldighed og i Paalidelighed at aftage, i alt Fald proportionalt, med Afstanden ud til Periferien. Det er en Selvfølge, at i et kompendiøst Værk som nærværende ville danske Forhold befinde sig ude i den yderste Kreds og kun i enkelte Tilfælde (som ved Alderdomsunderstøttelse og Lærlinge-kontrakt) faa et mere centralt Lys. Man vil dog, da Bogen iøvrigt ogsaa med Hensyn til Danmark er up to date, savne Ændringen af 1902 i Alderdomsunderstøttelsesloven, Loven om Fiskernes »Ulykkesforsikring«, vor nye Lov om Kvindens formueretlige Stilling under det herhenhørende Æmne, og hist og her finder man lidt Unøjagtighed i Dato'er og Aar (for Lærlingeloven, Fabrikloven af 1901 m. m.). Men det kan jo være Trykfejl. Og i det

hele og store er Fremstillingen for Danmarks Vedkommende adskillig mere paalidelig, end man paa Forhaand turde vente.

Lidt skader det Bogen, at den paa én Gang vil to Ting: en Haandbog at slaa op i og tillige en flydende Fremstilling med litterære Fordringer. Som den Mellemting, den saaledes er blevet, tilfredsstillende den maaske ikke fuldt i nogen af Retningerne. Vil man i en Fart skaffe sig positiv Oplysning om et af de gængse Spørgsmaal i den sociale Forsikrings- og Beskyttelseslovgivning, vil man derfor ofte gaa uden om Louis's Bog og søge de almindelige store Haandbøger eller f. Eks. van Zanten's uhyre tørre, men flittige og godt ordnede Kompilationsværk »Die Arbeiterschutzgesetzgebung in den europäischen Ländern«.

— Det andet ovenanførte Værk af Louis — »Les Lois ouvrières« — er en sammentrængt Gengivelse af hans nysnævnte Arbejde. Talrige Enkeltheder er udskudte, saaledes ogsaa Redegørelserne for Lovforslagenes Vandring frem og tilbage mellem Deputeretkammer og Senat, og tilbage er blevet en kort og præcis Skildring af de væsentligste Fakta. Forsaavidt har den lille Bog som praktisk Hjælpemiddel til hurtig Orientering et Fortrin fremfor den større. Med Rette har den faaet sin Plads i et »Bibliothèque utile«.

— Efter Læsningen af P. Louis's udførlige Fremstilling kan det være helt forfriskende at tage fat paa »La Protection légale«. Hos Louis kunde det undertiden knibe med at holde Opmærksomheden vaagen under den lange systematiske Fremstilling med Masser af Enkeltheder og Opregninger. Her kan man sætte sig mageligt

Rette og høre paa Foredrag med paafølgende Diskussion.

Bogen er udgivet af den franske Afdeling af L'Association internationale pour la protection légale des travailleurs. Den indeholder en Række Foredrag, som den franske Sektion i det forløbne Aar har ladet afholde i

Overensstemmelse med den internationale Associations Program og med det særlige Formaal at bringe Frankrigs Lovgivning i det mindste paa Højde med de internationale Standard-Krav.

Det er derfor en hel Række aktuelle Spørgsmaal, Læseren stilles overfor. Der er Spørgsmaalene om Beskyttelse af Barselkvinder ikke alene, som jo nu ret almindeligt indført i Lovgivningen, efter Nedkomsten, men ogsaa før denne, Spørgsmaalene om lovfæstnet Arbejdstid ogsaa for voksne (ud over den franske Lov af 1900) og om Fastsættelse af en Maksimalarbejdstid enten pr. Dag eller pr. Uge, i sidste Fald med friere Raadighed overfor de enkelte Ugedages Timer; i Forbindelse hermed drøttes *Half-timers*-Institutionen. Et særligt Møde helliges La Ligue sociale d'acheteurs og de i Ind- og Udland ad lignende Veje gjorte Forsøg paa at komme Hjemmearbejdet til Livs. Dette i dets forskellige Former (*Sweating-Systemet* etc.) er iøvrigt ogsaa Genstand for et særligt Foredrag. Endvidere belyses Handelens Inddragning under Arbejderlovgivningen, Anvendelse af Børn i Teatre og Kafeer og Arbejdstiden i Mineindustrien. I Foredraget om sidstnævnte Æmne gaas der udførligt ind paa det vanskelige Spørgsmaal, hvorledes Arbejdstiden skal beregnes (fra Nedstigningen i Gruberne eller paa senere Tidspunkter), et Spørgsmaal, der ogsaa har været et af Stridspunkterne i den store westfalske Strejke. Lidt fjernt staar os Æmner som Arbejderbeskyttelsen overfor de indfødte i Kolonierne og visse Foreningers Droit de citation (Anklageret); baade Foredrag og Drøftelse af sidstnævnte Spørgsmaal har et ret »ideologisk« Præg.

Gennemgaaende ere Foredragene livlige og lærerige, og skønt en Diskussion i ustenografisk Referat jo gerne blot yder bedrøvelige Tankestumper, giver den dog her til Tider virkelig et Plus i Forstaaelse, fordi de mange Deltagere — hvoriblandt Millerand og Repræsentanter for Arbejdskøbere og Arbejdssælgere — ofte med praktiske Eksempler kaste Lys ind over Foredraget. I Forhandlingen om

Hjemmearbejde, hvor det lykkes Foredragsholderen i stilfuld Logik Side op og Side ned at servere elegante Vendinger uden at sige et eneste nyt eller forløsende Ord, bliver det saaledes først Diskussionen bagefter, der giver lidt substantiel Føde.

Det har været Foreningen om at gøre ikke blot at bringe de ovenfor paa pegede Spørgsmaal under Debat og ved sammenlignende Lovoversigter, statistisk Stof o. a. l. støtte Fremstillingen, men ogsaa at lede Debatten hen imod praktiske Resultater. Derfor slutter Møderne med Resolutioner, hvor man Punkt for Punkt præciserer de Lovændringer, der ønskes.

Axel Holck.

HANS ANDERSEN, **Reglerne om Alderdomsunderstøttelse**, belyste ved ministerielle Afgørelser, København 1905. Gyldendalske Boghandel, Nordisk Forlag (241 Sider).

Paa den sociale Lovgivnings Omraade har Danmark som bekendt fulgt sine egne Veje og har knæsat Principper, der er uden Sidestykke i andre Landes Lovgivning. Ikke mindst har dette gjort sig gældende med Hensyn til Alderdomsunderstøttelsen. Da Loven herom emaneredes i 1891, kan man vel nok sige, at det var et Spring ud i Mørket; man fik en Lov, der fastslog visse Hovedprincipper, som saa at sige gav Rammen, men hvorledes denne vilde blive udfyldt, overlod man til de lovanvendende Myndigheder. Man byggede paa vort højt udviklede kommunale Selvstyre og overlod dette at bringe det mest mulige ud af de givne Forhold, og det tjener i høj Grad til Ære saavel for de kommunale Myndigheder som for de overordnede Autoriteter — og i sidste Instans Indenrigsministeriet —, at dette ikke helt ufarlige Eksperiment blev kronet med Held. Og at dette har været Tilfældet, er utvivlsomt; vel indeholder Loven Bestemmelser, som i deres Konsekvenser udfordrer til Kritik,